

*Валентина Орехова
Сергій Школяр
(м. Полтава)*

ФОРМУВАННЯ, ЗБЕРЕЖЕННЯ ТА МОНІТОРИНГ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ В УНІВЕРСИТЕТСЬКИХ БІБЛІОТЕЧНИХ ФОНДАХ: НДДКР ТА ОПІВ

Університетські бібліотеки традиційно відіграють ключову роль у забезпеченні науково-освітнього процесу, акумулюючи, зберігаючи та надаючи доступ до різноманітних інформаційних ресурсів [1, 2]. В умовах стрімкого розвитку науки і технологій особливої ваги набуває формування та збереження науково-технічної інформації (НТІ), яка є результатом інтелектуальної діяльності науково-педагогічних працівників, учасників освітнього процесу [3-5]. За даними Орехової В.В., директора бібліотеки імені М. А. Жовтобрюха Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка, діяльність бібліотеки продовжує бути спрямованою на забезпечення інформаційних потреб професорсько-викладацького складу, студентів, аспірантів, науковців і співробітників ЗВО, формування документо-ресурсної бази бібліотеки, поліпшення рівня інформаційного забезпечення наукової діяльності, доступу до електронних колекцій наукової періодики та баз даних провідних наукових видавництв світу, вивчення та впровадження в діяльність інноваційних технологій.

Серед значного масиву НТІ особливе місце посідають матеріали науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт (НДДКР) та об'єкти права інтелектуальної власності (ОПІВ), що відображають передові наукові розробки та інноваційний потенціал університету [6-9]. Зазначимо, що НДДКР є систематичною творчою діяльністю, спрямованою на одержання нових знань і розробку нових або вдосконалення існуючих продуктів, процесів, систем чи послуг. Результати НДДКР можуть бути представлені у різноманітних формах, включаючи наукові звіти, дисертації, статті, технічну документацію, прототипи, програмне забезпечення, бази даних тощо. Характерною особливістю НДДКР є їхня наукова новизна, практична значущість та потенціал для комерціалізації. У той же час ОПІВ є результатами інтелектуальної, творчої діяльності людини, яким надається правова охорона. До ОПІВ належать, зокрема, винаходи, корисні моделі, промислові зразки, торговельні марки, авторські та суміжні права, комерційні таємниці (ноу-хау). ОПІВ мають чітко визначений правовий статус і потребують особливого підходу до їх обліку, зберігання та забезпечення доступу з метою дотримання прав власників.

Формування фондів НДДКР та ОПІВ в університетських бібліотеках є важливим для забезпечення прозорості наукової діяльності, сприяння обміну знаннями, стимулювання інновацій та підвищення конкурентоздатності університету. Практика показує, що формування та збереження НДДКР та ОПІВ в університетських бібліотечних фондах стикається з низкою специфічних проблем. До них належать складність ідентифікації та збору таких матеріалів, їх різноманітність форматів (від друкованих звітів до цифрових даних і програмних кодів), питання забезпечення

правового захисту інтелектуальної власності, а також необхідність створення ефективних механізмів для їх довгострокового зберігання та забезпечення широкого доступу для наукової спільноти. Отже, процеси формування та збереження НДДКР та ОПІВ в університетських бібліотеках стикаються з низкою об'єктивних та суб'єктивних труднощів, які слід означити: ідентифікація та збір інформації, різноманітність форматів та метаданих, забезпечення правового захисту, довгострокове зберігання та забезпечення доступу, інтеграція з іншими інформаційними системами, недостатнє фінансування та кваліфікований персонал.

Для підвищення ефективності формування та збереження НДДКР та ОПІВ в університетських бібліотечних фондах пропонується впроваджувати комплексний підхід, що охоплює організаційні, технологічні, правові важелі та аспекти стандартизації [10, 11]. До основних напрямів вдосконалення належать:

- розвиток університетської політики щодо НДДКР та ОПІВ;
- удосконалення структури університетського репозитарію НДДКР та ОПІВ;
- стандартизація метаданих та форматів;
- забезпечення правової підтримки;
- впровадження технологій цифрового збереження;
- інтеграція інформаційних систем;
- підвищення кваліфікації персоналу;
- співпраця з науковими підрозділами;
- просування відкритого доступу.

Висновки. Формування, збереження та моніторинг науково-технічної інформації, зокрема матеріалів НДДКР та ОПІВ, є важливим завданням університетських бібліотек в умовах розвитку суспільства знань, економіки знань, відкритої науки. Ефективне вирішення проблем, пов'язаних з ідентифікацією, обліком, зберіганням та забезпеченням доступу до цих цінних інформаційних ресурсів, вимагає комплексного підходу та активної співпраці всіх зацікавлених сторін. Впровадження сучасних інформаційних технологій, розробка чітких політик та стандартів, а також підвищення кваліфікації бібліотечних працівників є ключовими факторами успішного виконання цієї важливої місії, спрямованої на підтримку наукових досліджень, інновацій та розвитку університету в цілому. Робота проводилася в межах досліджень докторської дисертації «Теоретичні та методичні основи підготовки майбутніх менеджерів до маркетингової діяльності» та на виконання завдань затвердженої в УкрІНТЕІ теми НДДКР «Розвиток регіональної інноваційної інфраструктури: інформаційно-консультативне забезпечення в сфері інтелектуальної власності» (№0124U005180, науковий керівник С.П. Школяр) як елементу розвитку управління освітніми проєктами в умовах інтеграції регіональних програм розвитку в світову економіку та в контексті цілей сталого розвитку.

Список використаних джерел

1. Школяр С. П., Гура М. В. Важливість формування бібліотечних фондів як інформаційного елементу моделі інноваційно-направленого освітнього закладу // Інноваційні аспекти освітнього та проєктного менеджменту: досвід А. Макаренка в діалозі із сучасністю : матеріали XXIII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 14-15 березня 2024 р.). «Управлінська майстерність керівника закладу освіти», «Управління проєктами у сфері науки, освіти, інновацій та інформатизації», «Управління інноваційною діяльністю в освіті та у виробництві» : матеріали Всеукр.

наук.-практ. семінарів (м. Полтава, 14-15 березня 2024 р.) / за заг. ред. М. В. Гриньової. Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2024. С. 267-269.

2. Школяр С. П., Гура М. В. Бібліотечно-інформаційні фонди в забезпеченні інноваційних проєктів в моделі закладу вищої освіти. Ресурсно-орієнтоване навчання в «3D»: доступність, діалог, динаміка : збірник тез доповідей IV Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (м. Полтава, 22–23 лютого 2024 року). Полтава : ФКУЕП ПДАУ, 2024. С. 528–533.

3. Гура М. В., Школяр С. П. Система перевірки на плагіат у формуванні професійної культури менеджера проєктної діяльності // Методика навчання природничих дисциплін у середній та вищій школі (XXX КАРИШИНСЬКІ ЧИТАННЯ) : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої розробкам моделей підготовки майбутнього вчителя до педагогічної діяльності в Новій українській школі (м. Полтава, 25–26 травня 2023 р.) / за заг. ред. М. В. Гриньової. Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2023. С. 93-95.

4. Гура М. В., Школяр С. П. Застосування принципів доброчесності у підготовці професійної культури менеджера // Дидаскал : часопис : зб. матер. Міжнар. наук.-практ. конф. «Європейський вектор розвитку вищої освіти України», 14–15 листоп. 2023 р. / Кафедра загальної педагогіки та андрагогіки ПНПУ імені В. Г. Короленка. Полтава, 2023. № 24. С. 255-257.

5. Гура М. В., Школяр С. П. Принципи, механізм та деякі статистичні показники перевірки кваліфікаційних робіт, досліджень та проєктів на плагіат // Шості Череванівські наукові читання (на пошану професора А. С. Череваня) : збірник наук. ст. Вип. VI / Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2022. С. 319-326.

6. Школяр С. П. Щодо права інтелектуальної власності в плані реалізації стратегії економічного розвитку Полтавської міської територіальної громади // Гуманістичні орієнтири професійного становлення вчителя: макаренківська традиція і місія Нової української школи : матеріали XX Міжнар. Наук.-практ. Конф. (м. Полтава, 11-12 березня 2021 р.). «Управлінська майстерність керівника навчального закладу», «Управління проєктами у сфері науки, освіти, інновацій та інформатизації», «Управління інноваційною діяльністю в освіті та у виробництві» : матеріали Всеукр. Наук.-практ. Семінарів (м. Полтава, 11-12 березня 2021 р.) / за ред. М. В. Гриньової. Полтава : ПП «Астрая», 2021. С. 246-247.

7. Школяр С. П., Новописьменний С. А. Важливість інтелектуальної власності в розвитку освітнього маркетингу структурного підрозділу університету // Методика навчання природничих дисциплін у середній та вищій школі (XXXI КАРИШИНСЬКІ ЧИТАННЯ) : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 110 річниці університету (м. Полтава, 30–31 травня 2024 р.) / за заг. ред. М. В. Гриньової. Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2024. С. 8-12.

8. Школяр С. П., Гриньова М. В. Мотиваційна роль інтелектуальної власності в моделі закладу вищої освіти щодо розвитку наукової активності студентської молоді. Менеджмент у сучасному закладі освіти: проблеми, пошуки, перспективи : матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції, [Суми], (21 травня 2024 року) : до 100-річчя Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка : збірник статей і тез / [гол. ред. О. Г. Козлова ; редкол.: Л. В. Пшенична, Л. В. Корж-Усенко, Т. Г. Герашенко та ін.]. Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2024. С. 133-139

9. Рубан О. В., Школяр С. П., Бабенко І. В. Інтелектуальна власність як елемент іміджу сучасного фахівця. Ресурсно-орієнтоване навчання в «3D»: доступність, діалог, динаміка : збірник тез доповідей V Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2025. С. 732–734.

10. Школяр С. П. Аналіз процесів розвитку стандартизації в проєктному менеджменті. Інвестиції: практика та досвід. Вип. 19. 2024. С. 122-126.

11. Школяр Т. А., Школяр С. П. Урахування впливу елементів стандартизації та типізації при підготовці проєктних заявок ЗВО. Соціально-економічні, політичні та гуманітарні виміри національного та місцевого розвитку : зб. наук. ст. учасників четвертої всеукраїнської наук.-практ. конф. / редкол. : С. В. Степаненко (голова ред.) та ін. Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2024. С. 225-229.